

ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ
У КОНТЕКСТІ НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯONLINE LEARNING OF FOREIGN LANGUAGES
IN THE CONTEXT OF LIFELONG LEARNING

У статті розглянуто основні положення концепції навчання впродовж життя, проаналізовано чинники трансформування освітніх технологій, визначено передумови стрімкого поширення онлайн-навчання. Досліджено поняття «навчання впродовж життя», його сутність та шляхи реалізації, описано основні аспекти освітньої парадигми, орієнтованої на постійний особистісний та професійний розвиток сучасного фахівця, гнучкого до викликів життєвих реалій. Урахування базових принципів розвитку безперервного навчання сприяє побудові такої освітньої системи, яка сприятиме оптимізації процесу розкриття людського потенціалу протягом життя. Одним із найважливіших завдань модернізації освіти на сучасному етапі є розроблення й ефективне впровадження якісних та дієвих механізмів забезпечення реалізації концепції навчання впродовж життя відповідно до міжнародних вимог і стандартів. Набуття ключових компетенцій гарантує поступову та системну підготовку людини до викликів майбутнього. Статусу однієї з найбільш важливих компетенцій сучасного спеціаліста, окрім мовної та математичної грамотності, набуває цифрова грамотність, яка дає змогу відповідально та безпечно навчатися й розвиватися впродовж життя. Забезпечення високого рівня освітніх стандартів вимагає використання як традиційних, так і новітніх форм та методів, серед яких онлайн-технології займають, беззаперечно, провідну позицію, особливо у процесі вивчення іноземних мов. Стрімкі зміни в суспільстві відбуваються на постійних трансформаціях та вдосконаленні комп'ютерних технологій, які кожен бажачий може використовувати не лише у повсякденному житті, а й випробувати весь їхній потужний освітній потенціал для власного особистісного та професійного розвитку. Оскільки сучасні онлайн-технології та інструменти стають важливими чинниками успішного навчання, особливу увагу зосереджено на державних ініціативах щодо вдосконалення можливостей безперервного навчання з урахуванням європейських практик. У статті описано результативні онлайн-інструменти в контексті вивчення іноземних мов, визначено ключові переваги та виклики, які виникають під час онлайн-навчання, окреслено шляхи ефективного використання комп'ютерних технологій у контексті навчання впродовж життя; надано пропозиції щодо особливостей використання освітніх онлайн-платформ Google Classroom для вивчення іноземних мов.

Ключові слова: безперервна освіта, навчання впродовж життя, іноземна мова, компетентність, онлайн-навчання.

The article highlights the main provisions of the lifelong learning concept, it analyzes the transformation factors of educational technologies and identifies the prerequisites for the rapid spread of online learning. The concept of "lifelong learning", its essence and ways of implementation are studied, the main aspects of the educational paradigm focused on the continuous personal and professional development of a modern specialist, adaptable to the challenges of life realities are described. Taking into account the basic principles of lifelong learning contributes to the construction of such an educational system that helps optimize the process of unlocking human potential lifelong. One of the most important tasks of modernization of education at the present stage is the development and effective implementation of quality and effective mechanisms to ensure the implementation of the concept of lifelong learning in accordance with international requirements and standards. Acquisition of key competencies guarantees gradual and systematic preparation of a person for the challenges of the future. In addition to language and mathematical literacy, digital literacy takes the status of one of the most important competencies of a modern specialist which allows responsible and safe lifelong learning and development. Ensuring a high level of educational standards requires the use of both traditional and innovative forms and methods, and online technologies occupy an undisputed leading position among them especially in the process of learning foreign languages. Fast changes in society are reflected in the constant transformations and improvements of computer technology, which can be used not only in everyday life, but also for personal and professional development. As modern online technologies and tools are important factors for successful learning, special attention is paid to government initiatives to improve lifelong learning opportunities in line with European practices. In this research paper the effective online tools in the context of learning foreign languages are described, key benefits and challenges that arise during online learning are identified, ways to effective use of computer technology in the context of lifelong learning are outlined and suggestions on the features of using Google Classroom for learning foreign languages are provided.

Key words: continuous education, lifelong learning, foreign language, competence, online learning.

УДК 378.14:811.111

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/36.9>

Волкова С.Г.,

старший викладач кафедри англійської мови гуманітарного спрямування № 3 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Вороніна Г.Р.,

канд. пед. наук, старший викладач кафедри англійської мови технічного спрямування № 2 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Сьогодні в часи пандемії та необхідності трансформації всіх суспільних процесів у дистанційний режим у всьому світі перед освітою постала проблема переходу до онлайн-навчання. В умовах сучасного ринку праці та постійних соціаль-

них викликів нагальною проблемою залишається розроблення ефективної системи безперервного навчання, або навчання впродовж життя. Із метою уникнення зростання безробіття серед молодого покоління важливим залишається питання створення та результативного впровадження нової

освітньої парадигми з урахуванням можливостей новітніх технологічних досягнень.

У процесі впровадження концепції навчання впродовж життя необхідно брати до уваги такі її переваги, як гнучкість, різноманіття та доступність у часі та просторі. Поняття безперервної освіти повинно набувати поширення у всіх сферах суспільного життя з особливим акцентом на процес вивчення мов, оскільки володіння іноземними мовами нині є невід'ємним чинником побудови успішної кар'єри.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Багато видатних філософів та вчених розглядали безперервну освіту як шлях до успіху (Платон, Конфуцій, Сократ, Аристотель, Сенека та ін.). Більше того, ідеї неперервної освіти представлені в поглядах Вольтера, Гете, Руссо, які пов'язували навчання впродовж життя з досягненням повноцінного людського розвитку. Важливо відзначити, що вітчизняні науковці також проводять актуальні та ґрунтовні дослідження окресленої теми: В. Андрущенко, О. Головка, С. Гримблат, С. Клепка, М. Лукашевич [1; 2; 4]. Вартими уваги є фундаментальні дослідження М. Степка, Б. Клименка, Л. Товажнянського [5], сучасні розвідки А. Добридень [3].

Актуальність теми статті зумовлена тим, що в умовах карантину відбувається формування новітнього інформаційного суспільства, саме тому для утримання уваги аудиторії, що навчається, потрібно змінювати звичні моделі в освіті. Важливо зазначити також, що побудова економіки і суспільств, «заснованих на знаннях» (knowledge-based society), супроводжується процесом безперервного навчання (lifelong learning), що потребує аналізу та вивчення як сучасна концепція навчання.

Мета статті – розглянути концепцію навчання впродовж життя та його реалізацію в дистанційному навчанні у закладах вищої освіти з використанням онлайн-платформ для навчання.

Виклад основного матеріалу. Для визначення поняття безперервної освіти у сучасній літературі існує ціла низка термінів: «освіта дорослих», «тривала освіта», «подальша освіта», «перманентна освіта», «постійна освіта», «довічна освіта». У кожному із цих словосполучень увага акцентується на певному боці освітнього процесу, проте ключовою ідеєю є неперервна освіта.

Поняття «навчання впродовж життя» як глобальна перспектива було запроваджене в 1972 р. на засіданні ЮНЕСКО, у контексті якого основна увага приділяється таким аспектам, як потреби та права людей на навчання впродовж життя; формування інтегрованого підходу між контекстами формального й неформального навчання; належне фінансування обох зазначених видів навчання; охоплення всіх вікових категорій людей, пошук шляхів забезпечення доступної освіти.

Сучасна нова освітня парадигма в Україні поступово розвивається, що веде до реформування вищої школи. Її ключові елементи було викладено в документах Міністерства освіти й науки України та Меморандумі Міжнародного симпозиуму ЮНЕСКО «Фундаментальна (наукова та гуманітарна) університетська освіта» у 1994 р. Відповідно до зазначених документів, нова освітня парадигма як пріоритет вищої освіти орієнтована на інтереси особистості, що відповідають сучасним тенденціям розвитку суспільства. Сьогодні в Україні дедалі популярнішою стає безперервна освіта, тому досвід інших країн, які успішно реалізують концепцію навчання впродовж життя, є корисним, особливо в контексті вивчення іноземних мов.

Меморандум про безперервну освіту Європи, прийнятий у Лісабоні у 2000 р., виділив шість основних принципів розвитку освіти дорослих у сучасному світі, серед яких перше та друге місця займають нові базові навички для кожного та збільшення інвестицій у людські ресурси й інноваційні методи навчання. Зазначені принципи передбачають нову систему оцінювання освіти, розвиток наставництва й консультування, наближення освітніх послуг та ресурсів до здобувачів, що є надзвичайно важливим у світлі пандемії в усьому світі.

У 2008 р. Міністерством освіти і науки України було представлено основні принципи розвитку вищої освіти в країні, реалізація яких сприятиме максимальній мобілізації можливостей та здібностей кожної людини, що дасть змогу вирішити соціальну та економічну проблеми освіти. У контексті неперервного навчання людський капітал визначається як сукупність людських якостей та навичок, заснованих на концепціях здоров'я, природних здібностей, професіоналізму та мобільності. Кожен член суспільства повинен бути оптимально пристосований до професійної діяльності шляхом максимального використання індивідуальних здібностей. Для досягнення цієї мети важливо інвестувати у вищу освіту та навчання людей, а також пришвидшити вирішення фундаментального завдання модернізації національної системи освіти, щоб кожен міг отримати нові знання, навички та компетенції, необхідні в процесі навчання впродовж життя. Особливо це важливо у світлі швидкого розвитку та змін в інформаційному суспільстві.

У 2018 р. Європейський Парламент та Рада Європейського Союзу затвердили Рамкову програму оновлених ключових компетенцій для навчання впродовж життя. Згідно із цією програмою, ключовими компетенціями є ті, що сприяють збільшенню власного потенціалу та розвитку людини, розширення можливостей її працевлаштування, соціальної інтеграції та активної громадянської позиції. Такі компетенції розвиваються у процесі навчання впродовж життя з раннього дитинства у царині як формального, так і неформального навчання [6].

Таким чином, безперервна освіта – це процес зростання освітнього (загального та професійного) потенціалу протягом життя людини, організаційно забезпечений державою та громадськими установами і відповідає потребам особистості та суспільства. Перелік ключових компетенцій визначається Європейським Союзом та оновлюється щороку, серед яких: мовна та математична грамотність, компетентність у галузі науки, техніки та інженерії, а також цифрова, громадянська, підприємницька, особиста, соціальна, навчальна та міжкультурна компетентності.

Однією з найважливіших у сучасному світі є цифрова компетентність, тобто впевнене, критичне та відповідальне використання та взаємодія з технологіями навчання, роботи та участі у суспільстві. Усе це включає цифрову грамотність, спілкування та співпрацю, створення цифрового контенту, кібербезпеку та вирішення проблем.

Ключовими знаннями, навичками та ставленнями, пов'язаними із цифровою компетентністю, є такі: по-перше, як технології можуть підтримувати спілкування, творчість та інновації, по-друге, це усвідомлення можливостей, впливів та ризиків інформаційних та комунікаційних технологій. Окрім того, це означає розуміння ключових принципів технологій і знання основних функцій та використання різних пристроїв, програмного забезпечення та мереж. Більше того, це передбачає здатність використовувати технології для підтримки творчості, активну соціальну інтеграцію, співпрацю з іншими людьми для досягнення певних цілей. Водночас це вимагає критичного аналізу доступності, надійності та інформаційного впливу, а також етичного, безпечного та відповідального використання цих інструментів.

Цифрова грамотність безпосередньо пов'язана з електронним навчанням і набуває популярності у сучасному світі. Відповідно до потреб суспільства активно формуються різноманітні програми та технології електронного навчання, що застосовуються для різних видів освіти та форм комунікування, пропонуючи деякі інформаційні платформи, інструменти, кейси тощо. Усі наявні технології та засоби електронного навчання дають змогу застосовувати сучасні засоби навчання, організовувати процес навчання та взаємодію учнів під час вивчення мови, використовуючи різні форми навчання: синхронне, асинхронне, змішане, надаючи доступ до електронних матеріалів і організовуючи їхню діяльність.

Сучасний фахівець повинен володіти високим рівнем комп'ютерної грамотності, вміти систематизувати та відбирати інформаційні електронні освітні ресурси, використовуючи на практиці різні онлайн-форми навчання та навчання впродовж життя. Зростаюче різноманіття пізнавальних та інформаційних запитів різних верств населення

неможливо задовольнити в рамках існуючих форм традиційної освіти, саме тому використання онлайн-форм навчання надає всі можливості для засвоєння будь-якого предмету, особливо коли йдеться про новітні інструменти та технології опанування іноземних мов.

Проблема невідповідності сформованої системи освіти новим потребам суспільства та людини вимагає іншого підходу до організації масової освітньої діяльності. Освіта повинна відповідати різноманітним інтересам і можливостям громадян, органічно вписуватися в їхній спосіб життя. Існує потреба у розробленні теоретично обґрунтованих, практично значущих та переконливих концептуальних підходів до організації системи онлайн-навчання в Україні. Окреслені чинники вимагають нового погляду на роль і значення безперервної освіти, яка відповідала б освітнім потребам сучасного учня без вікових обмежень.

Модернізація системи освіти є головним національним пріоритетом в Україні з 2016 р., коли Міністерство освіти і науки розпочало реформу загальної освіти за концепцією Нової української школи. Було запроваджене розроблення підходу, заснованого на ключових компетентностях, що включають цифрову компетентність як обов'язок держави щодо початкової та середньої освіти. Прийняття Закону про освіту в 2017 р. юридично схвалило концепцію Нової української школи та забезпечило основу для реформування професійно-технічної та професійної освіти [7].

Щоб сприяти впровадженню дистанційного та онлайн-навчання у постійний професійний розвиток учителів, Міністерство освіти і науки прийняло Положення про дистанційне навчання у формальних та неформальних умовах. Прикладом цієї ініціативи є портал Prometheus, який пропонує групи масових відкритих онлайн-курсів (МООС), які корисні для підвищення цифрової компетентності викладачів та студентів. Інститут ПТО Національної академії педагогічних наук створив платформу (LMS Moodle) для онлайн-навчання, кількість користувачів якої постійно збільшується. Окрім того, Інтернет-ресурси є корисними додатковими інструментами у професійних програмах. Однак багато середніх шкіл регулярно використовують цифрові методи навчання, і вони переважно обмежені проєкторами та смарт-дошками, орієнтованими на традиційні уроки із цифровими засобами (наприклад, PowerPoint).

Онлайн-навчання передбачає використання електронних інструментів, які можна розділити на основні типи як засоби теоретичного та технологічного навчання: електронні підручники, комп'ютерні програми та комп'ютерна система контролю знань, наприклад Moodle, Ilias, Elearning 3000, IBM Learning Space та ін. Окрему увагу в контексті нашого дослідження варто приділити розширеним сервісам Google для навчальної онлайн-діяльності.

Google Classroom – це безкоштовна програма, яка може допомогти контролювати дистанційні уроки, що була створена в 2014 р. Проте до пандемії вона не була дуже популярною серед викладачів та студентів і не використовувалася так широко, як сьогодні. За даними вебсайту Android Police, до березня 2020 р. Classroom не входив навіть до ТОП-100 освітніх програм. Однак сьогодні платформа Google є однією з найбільш затребуваних для створення власного віртуального класу та окремих курсів. На сторінці кожного класу викладач може, наприклад, публікувати навчальні матеріали, складати тести та створювати завдання для вивчення мови студентами. Викладач також публікує оголошення в класі, додаючи до них не лише текст, а й, наприклад, зображення чи відео з Youtube. Студенти можуть побачити перелік завдань до курсу, кожному студенту вчитель може дати індивідуальне завдання.

Google Classroom – це онлайн-клас, який допомагає вчителям керувати навчанням та створювати інтерактивні завдання, допомагаючи студентам продовжувати навчання завдяки інструментам, доступним в Інтернеті. Зростання аудиторії Інтернет-платформ в Україні свідчить про те, що онлайн-освіта стає дедалі популярнішою, а громадяни усіх вікових категорій прагнуть розвиватися та вчитися впродовж життя.

Висновки. Отже, безперервна освіта є процесом постійного розвитку людської особистості, вдосконалення знань та навичок, що сприяє адаптуванню до змін у професійній діяльності та поліпшенню здатності висловлювати судження і діяти в межах професійної компетенції. Концепція навчання впродовж життя дає можливість людині краще зрозуміти себе та навколишнє середовище, що сприятиме самореалізації як у процесі професійної діяльності, так і суспільному житті.

Навчання впродовж життя та онлайн-навчання стають головними принципами об'єднаного європейського суспільства, яке йде шляхом «суспільства, що навчається». Тому вирішення викликів, з якими стикається освіта, вимагає більших зусиль для аналізу й визначення тенденцій та проблем інтеграції України до Європейського Союзу. Освітній процес повинен бути побудований так, щоб впливати на потужний інноваційний потенціал дорослого учня, реалізація якого могла б ініціювати діяльність, спрямовану на особистісну та професійну самоосвіту впродовж життя.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андрущенко В.П. Роздуми про освіту: Статті, нариси, інтерв'ю [доп.]. Київ : Знання України, 2008. 819 с.
2. Діалектика вищої освіти: трансформація від декларації до реалізації / В.О. Головка та ін. Харків : Експада, 2009. 301 с.
3. Добридень А.В. Навчання впродовж життя в контексті болонського процесу. *Вища освіта України*. 2008. Додаток 3. Т. 1(8). С. 90–97.
4. Корсак К.В. Соціально-філософський аналіз тенденцій розвитку тріади «людина – суспільство – освіта» на початку XXI століття : автореф. дис. ... д-ра філософ. наук : 09.00.10 ; Інститут вищої освіти АПН України. Київ, 2006. 36 с.
5. Степко М.Ф., Клименко Б.В., Товажнянський Л.Л. Болонський процес і навчання впродовж життя : монографія. Харків : НТУ, 2004. 112 с.
6. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. *Education and Training*. URL: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/council-recommendation-on-key-competences-for-lifelong-learning_en (дата звернення: 12.12.2021).
7. Education and Science Reform. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti> (дата звернення: 12.12.2021).